

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

I OPŠTE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim Zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom po osnovu invaliditeta (u daljem tekstu: diskriminacija po osnovu invaliditeta) i promocija jednakosti lica sa invaliditetom.

Na zabranu i zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta, i na promociju jednakosti lica sa invaliditetom primjenjuju se i odredbe Zakona o zabrani diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana i zaštita od diskriminacije, ostvarivanje pojedinih prava lica s invaliditetom, kao i promocija njihove jednakosti, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom, odnosno ukoliko ne garantuju manji obim prava, nego je to obezbijeđeno ovim zakonom.

Zabrana diskriminacije

Član 2

Zabranjen je svaki oblik diskriminacije, po osnovu invaliditeta.

Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica zasnovano na invaliditetu, čiji cilj ili posljedica jeste ograničavanje ili poništavanje priznanja, uživanja ili sprovođenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u svim oblastima života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta se smatra i pozivanje, pomaganje, podsticanje (potstrekavanje), i davanje instrukcija, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica s invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za priznanje, uživanje i sprovođenje ljudskih prava i sloboda i postizanje faktičke ravnopravnosti lica s invaliditetom, ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Pristanak lica s invaliditetom na diskriminaciju ne oslobađa odgovornosti lice koje vrši diskriminaciju.

Načela

Član 3

Ovaj zakon se zasniva na sljedećim načelima:

- poštovanja ljudskih prava i dostojanstva lica s invaliditetom;
- ostvarivanja prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnosti lica s invaliditetom;
- punog i efektivnog učešća i uključenosti u sve sfere društvenog života;
- uključivanja lica sa invaliditetom u sve procese u kojima se odlučuje o njihovim pravima i obavezama;
- jednakosti u ostvarivanju prava i obaveza lica sa invaliditetom sa drugim licima;
- poštovanja i uvažavanja različitosti u svim oblastima života.

Značenje izraza

Član 4

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) **lice sa invaliditetom** je lice koje ima dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja, koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima;
- 2) **grupa lica sa invaliditetom** predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji (istovremeno) izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.
- 3) **objekti u javnoj upotrebi** su objekti: vaspitne, obrazovne i kulturne namjene; zdravstvene, rehabilitacione, socijalne i dječje zaštite; sportsko-rekreacione, trgovačke, ugostiteljske i turističke namjene; poštanske, telekomunikacione i saobraćajne namjene; zakonodavne, sudske, upravne i slične namjene; objekti za vjerske obrede i vjerske poslove; objekti u kojima često borave lica sa invaliditetom; prostori i površine javne namjene i slično;
- 4) **javne površine** su parkovi, trgovi, javne saobraćajnice i slično;

- 5) **organ** je državni organ, organ državne uprave, organ i služba lokalne samouprave, javne ustanove, privredna društva, kao i druga pravna lica;
- 6) **javni prevoz** je prevoz u drumskom (gradskom i međugradskom), željezničkom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju.

II POSEBNI OBLICI DISKRIMINACIJE

Segregacija

Član 5

Segregacija je svaki akt, radnja ili propuštanje da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje i razlikovanje, ili grupisanje lica po osnovu invaliditeta.

Segregacijom u smislu stava 1 ovog člana ne smatra se i procjena invaliditeta lica s invaliditetom koje ima za cilj ostvarivanje prava ovih lica i vrši se uz njihovu saglasnost.

Govor mržnje i omalovažavanja

Član 6

Govorom mržnje i omalovažavanja po osnovu invaliditeta smatra se:

- 1) izražavanje ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu ili grupi lica s invaliditetom zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji;
- 2) sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica s invaliditetom, kao i doživljavanje ovih lica kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.

III POSEBNI OBLICI DISKRIMINACIJE U POJEDINAČNIM OBLASTIMA ŽIVOTA

Diskriminacija u oblasti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi, informacijama i komunikacijama

Član 7

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi smatra se:

- 1) neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom;
- 2) neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup a i kretanje u zajedničkim prostorijama u stambenim i stambeno-poslovnim objektima;
- 3) ukoliko se stambeni i stambeno-poslovni objekti sa deset i više stanova ne izgrađuju na način kojim se neobezbjeđuje jednostavno prilagođavanje objekta najmanje jedne stambene jedinice na svakih deset stanova za nesmetan pristup, kretanje, boravak ni rad lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa informacijama i komunikacijama smatra se:

- 1) nepostojanje natpisa na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima i površinama u javnoj upotrebi;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje traženja, primanja i širenja informacija namijenjenih javnosti bez dodatnih troškova i kašnjenja, u pristupačnoj formi;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa informacijama na internetu i drugim medijima, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje mjera da se licima s invaliditetom omogući pristup ovim informacijama.

Pravo na pristup objektima i površinama u javnoj upotrebi, informacijama i komunikacijama može biti ograničeno samo u skladu sa Ustavom i zakonom.

Diskriminacija u pristupu javnom prevozu

Član 8

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja sredstava javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju pristupačnosti sredstava javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima i ulaska u sredstva javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom neispunjavanjem standarda pristupačnosti u skladu sa posebnim propisima;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju pristupa, kretanja, boravka i rada na aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe u skladu sa posebnim propisima, i ulaska u sredstva javnog prevoza;
- 5) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom;
- 6) pružanje prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se prevoz pruža drugim korisnicima;
- 7) povećanje cijene prevoza srazmjerno povećanim troškovima neposredno proisteklim iz pružanja prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 8) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga

Član 9

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga smatra se:

- 1) odbijanje pružanja javnih i privatnih dobara i usluga namijenjenih javnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu ili grupi lica sa invaliditetom, nepoštovanjem principa univerzalnog

dizajna, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;

- 3) pružanje javnih i privatnih dobara i usluga licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se dobro i usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 4) povećanje cijene javnih i privatnih dobara i usluga srazmjerno povećanim troškovima neposredno proisteklim iz pružanja javnog dobra i usluge licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 5) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja dobara i usluga, iako je lice ili grupa lica s invaliditetom zatražila i ispunila uslove za blagovremeno pružanje dobara i usluga prije drugih lica ili grupe lica.

Povreda jednakog priznanja lica pred zakonom

Član 10

Povredom jednakih prava i obaveza smatra se:

- 1) uskraćivanje prava i sloboda, odnosno nametanje obaveza opštim ili pojedinačnim pravnim aktom licu ili grupi lica sa invaliditetom, koje se u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne nameću drugom licu ili grupi lica;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju podrške licu ili grupi lica sa invaliditetom, koja mu/im može biti potrebna za ostvarivanje poslovne sposobnosti u skladu sa njegovom /njihovom voljom, interesovanjima, potencijalima i mogućnostima;
- 3) neopravdanost cilja ili posljedice preduzetih mjera prema licu ili grupi lica sa invaliditetom i nepostojanje srazmjere između preduzetih mjera i cilja koji se ovim mjerama želi postići.

Diskriminacija u postupcima pred organima

Član 11

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta, u postupcima pred organima smatra se:

- 1) postavljanje posebnih uslova za ostvarivanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom, osim ako te uslove opravdavaju razlozi opšte, lične i imovinske bezbjednosti;

- 2) uskraćivanje ili ograničavanje prava u okviru diskrecionog ovlašćenja licu ili grupi lica sa invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica;
- 3) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće u postupku i ostvarivanje prava lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera u cilju bolje adaptacije postupka primjerenih uzrastu i invaliditetu radi efektivne uloge kao direktnih ili indirektnih učesnika, uključujući i kao svjedoka, u pravnim postupcima pred organima;
- 5) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece s invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom djetetu ili grupi djece.

Ograničavanje lične pokretljivosti

Član 12

Ograničavanjem lične pokretljivosti smatra se:

- 1) uskraćivanje ili ograničavanje pristupa kvalitetnim i savremenim pomagalima koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica s invaliditetom uključujući i komplikovane procedure i nepovoljne i nepristupačne cijene u odnosu na životni standard lica s invaliditetom;
- 2) uskraćivanje ili ograničavanje pristupa kvalitetnim i savremenim pomagalima koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica ili grupe lica s invaliditetom, drugačijim ili nepovoljnijim uslovima od onih koji se za ista pomagala traže od drugog lica ili grupe lica s invaliditetom, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 3) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju obuke za korišćenje pomagala licu ili grupi lica s invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti samostalnog života i života u zajednici

Član 13

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti samostalnog života i života u zajednici smatra se:

- 1) ograničavanje izbora mjesta stanovanja lica s invaliditetom neispunjavanjem obaveza pristupačnosti stambenih objekata u skladu sa posebnim propisima;
- 2) ograničavanje izbora mjesta stanovanja lica s invaliditetom mogućnošću gubljenja realizacije prava i podrške za život u zajednici, u skladu sa posebnim propisima, prelaskom iz jednog mjesta stanovanja u drugo;
- 3) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na uspostavljanju i pružanju podrške za život u zajednici licima s invaliditetom u skladu sa posebnim propisima;
- 4) uskraćivanje pružanja podrške za život u zajednici u mjeri u kojoj je utvrđeno da je ona potrebna za samostalan život lica s invaliditetom.

Ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja

Član 14

Ograničavanjem slobode mišljenja i izražavanja smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje izražavanja sopstvenog mišljenja, stava, ideje, i ubjeđenja lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju mogućnosti izražavanja sopstvenog mišljenja, stava, ideja i ubjeđenja u formi koju odabere lice ili grupa lica sa invaliditetom, uključujući i izjave za medije;
- 3) uskraćivanje ili ograničavanje prava na saopštavanje mišljenja, stavova, ideja i ubjeđenja putem sredstava javnog obavještanja licu ili grupi lica sa invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom licu ili grupi lica;
- 4) pozivanje na odgovornost i/ili trpljenje bilo kakvih negativnih posljedica od strane lica ili grupe lica sa invaliditetom zbog iznijetog mišljenja, stava, ideje i ubjeđenja.

Diskriminacija u oblasti privatnosti

Član 15

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti smatra se:

- 1) povreda i/ili miješanje u privatnost i porodični život, uključujući i privatne odnose lica ili grupe lica s invaliditetom sa drugim licima;
- 2) upotreba ličnih podataka, podataka vezanih za invaliditet van namjene za koju su prikupljeni.

Diskriminacija u oblasti bračnih i porodičnih odnosa

Član 16

Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom, po osnovu invaliditeta, u oblasti bračnih i porodičnih odnosa.

Diskriminacijom lica sa invaliditetom, po osnovu invaliditeta, u oblasti bračnih i porodičnih odnosa ne smatra se uskraćivanje ili ograničavanje prava koje je u skladu sa zakonom.

Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja

Član 17

Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju i/ili invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje izbora obrazovnog programa i upisa u obrazovnu ustanovu;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje mogućnosti praćenja nastave i provjere znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja;
- 3) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na uspostavljanju i pružanju individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja;
- 4) isključivanje iz obrazovne ustanove u istoj ili sličnoj situaciji kada tome ne podliježu vršnjaci.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 18

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) neprimanje na posao lica s invaliditetom iako je, bolje ili jednako, ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta;

- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima;
- 3) propisivanje posebnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa.

Diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite

Član 19

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite smatra se:

- 1) odbijanje pružanja zdravstvene usluge i rehabilitacije licu ili grupi lica s invaliditetom;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene usluge i rehabilitacije licu ili grupi lica s invaliditetom;
- 3) postavljanje posebnih uslova licu sa invaliditetom u pogledu godina starosti pri pružanju zdravstvenih i rehabilitacionih usluga;
- 4) uslovljavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica s invaliditetom uslovima koji se ne traže od drugih lica ili grupe lica;
- 5) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja zdravstvene usluge i rehabilitacije licu ili grupi lica s invaliditetom, iako je lice ili grupa lica s invaliditetom zatražilo/la i ispunilo/la uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene usluge i rehabilitacije prije drugog lica ili grupe lica;
- 6) uskraćivanje informacija o trenutnom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeravanim mjerama liječenja i rehabilitacije lica s invaliditetom;
- 7) vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez (pisane) saglasnosti pacijenta;
- 8) uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica s invaliditetom u situaciji kada se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica;
- 9) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera rane identifikacije i intervencije prema licu ili grupi lica s invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda

Član 20

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda smatra se:

- 1) odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i licu sa invaliditetom u skladu sa posebnim propisima;
- 2) postavljanje drugačijih i nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i licu sa invaliditetom od onih pod kojima se socijalna i dječija zaštita pruža drugim korisnicima;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica s invaliditetom u skladu sa posebnim propisima;

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada na biračkom mjestu neispunjavanjem standarda pristupačnosti u skladu sa posebnim propisima;
- 2) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na tajnost glasanja licu ili grupi lica s invaliditetom;
- 3) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica s invaliditetom na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica s invaliditetom;
- 4) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;
- 5) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu ili grupi lica s invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica;
- 6) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na stvaranju uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u obavljanju javnih funkcija;

- 7) odbijanje zahtjeva i postavljanje posebnih uslova za ućlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije;
- 8) uskraćivanje ili ogranićavanje prava da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova i nevladinih organizacija.

Diskriminacija u oblasti kulture

Ćlan 22

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti kulture smatra se:

- 1) nepristupaćnost kulturnih dobara i aktivnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera da se kulturna dobra i kulturne aktivnosti ućine pristupaćnim licu ili grupi lica s invaliditetom u formi koju lice ili grupa lica s invaliditetom odabere;
- 3) onemogućavanje, ogranićavanje ili otežavanje bavljenje kulturnim i umjetnićkim radom licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera za podsticanje razvoja i korišćenja kulturnih, umjetnićkih i intelektualnih potencijala lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 5) nepriznavanje kulturnog i lingvistićkog indetiteta, opštim ili pojedinaćnim pravnim aktom, licu ili grupi lica sa invaliditetom i/li nepreduzimanje i nesprovođenje mjera za ostvarivanje tog identiteta.

Diskriminacija u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme

Ćlan 23

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

- 1) onemogućavanje, ogranićavanje ili otežavanje ućešća u sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme namijenjenih javnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom, osim ako bi ućešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju dostupnosti sportskih, rekreativnih i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;

- 3) povećanje cijene učešća u sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme srazmjerno povećanim troškovima neposredno proisteklim iz preduzimanja i sprovođenja mjera na obezbjeđivanju dostupnosti istih licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju odgovarajućih uputstava, treninga i sredstava za sportske aktivnosti specifične za lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 5) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom.

IV ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE

Lica koja mogu tražiti zaštitu od diskriminacije

Član 24

Svako lice i dijete sa invaliditetom, kao i organizacija osoba s invaliditetom koje smatra da je diskriminisano aktom, radnjom ili nepostupanjem pravnog ili fizičkog lica, bez obzira posjeduje li poslovnu sposobnost, može podnijeti pritužbu Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda.

Pritužbu iz Stava 1 ovog Člana mogu podnijeti i organizacije osoba sa invaliditetom i druge organizacije ili pojedinci/ke koji/e se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili djeteta sa invaliditetom.

U slučaju diskriminacije lica ili djece sa invaliditetom, ili ako postoji mogućnost da lica ili djece sa invaliditetom bude izložena diskriminaciji, pritužbu Zaštitniku/ci iz Stava 1 ovog Člana može podnijeti organizacija osoba sa invaliditetom koja ima pravni interes .

Preduzimanje mjera radi zabrane ponavljanja radnje diskriminacije

Član 25

U postupku za zaštitu od diskriminacije sud može po službenoj dužnosti da donese odluku kojom će naložiti tuženom/oj preduzimanje i sprovođenje mjera kako se diskriminacija po osnovu invaliditeta ne bi ponovila.

V KAZNENE ODREDBE

Član 26

Novčanom kaznom od 15.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

- 1) Onemogući, ograniči ili oteža, kao i ne preduzme i ne sprovede potrebne mjere na omogućavanju: pristupa, kretanja, boravka i rada u objektima i površinama u javnoj upotrebi, biračkim mjestima, prostorijama političkih partija, autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe, kao i ulaska u sredstva javnog prevoza (Član 7 Stav 1, Član 8 Tačka 3 i 4 i Član 21 Tačka 1 i 4);
- 2) Onemogući, ograniči ili oteža, kao i ne preduzme i ne sprovede potrebne mjere na omogućavanju pristupa, traženja, primanja i širenja informacija namijenjenih javnosti, u objektima i površinama u javnoj upotrebi, na internetu i drugim medijima, autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima u pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (Član 7 Stav 2 i Član 8 Tačka 8);
- 3) Ograniči slobodu mišljenja i izražavanja licu ili grupi lica sa invaliditetom, ili ako je mediji koji izvrši diskriminaciju iz Člana 6 ovog Zakona, ili ako pozove na odgovornost ili nametne bilo kakve negativne posljedice licu ili grupi lica sa invaliditetom ili organizaciji osoba sa invaliditetom zbog iznijete činjenice, stava, mišljenja i tvrdnje u vezi sa ljudskim pravima i položajem lica ili grupe lica sa invaliditetom (Član 14 i Član 24 Tačka 5 i 6);
- 4) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite i ako pruži licu ili grupi lica sa invaliditetom zdravstvenu uslugu manjeg kvaliteta od one koju pruža drugim licima ili grupi lica (Član 19 i Član 24 Tačka 7).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu lokalne samouprave i oragnu lokalne uprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 27

Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se pravno lice ako:

- 1) Onemogući, ograniči ili oteža korišćenje, kao i ne preduzme i ne sprovede mjere na obezbjeđivanju pristupačnosti sredstava javnog prevoza, ili ako odbije da preveze lice ili grupu lica sa invaliditetom, pruži prevoz licu ili grupi lica sa

invaliditetom pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima prevoz pruža drugim korisnicima, poveća cijenu prevoza srazmjerno povećanim troškovima neposredno proisteklim iz pružanja prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom (Član 8 Tačka 1, 2, 5, 6 i 7);

- 2) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga (član 9);
- 3) Ograniči ličnu pokretljivost lica ili grupe lica sa invaliditetom (Član 12);
- 4) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti (Član 15);
- 5) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja (Član 17);
- 6) Uskrati, ograniči ili oteža ostvarivanje prava na tajnost glasanja, uskrati pravo na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom, uskrati ili ograniči pravo na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju, ne preduzme i ne sprovede mjere na stvaranju uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u obavljanju javnih funkcija, odbije zahtjev i postavi posebne uslove za učlanjenje u nevladinu organizaciju, uskrati ili ograniči pravo licu sa invaliditetom da bira i bude birano u organe upravljanja javnih ustanova i nevladinih organizacija (Član 21 Tačka 2, 3, 5, 6, 7 i 8);
- 7) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti kulture (Član 22);
- 8) Izvrši diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme (Član 23);

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice , novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 3.000 eura do 6.000 eura.

Zaštitne mjere

Član 28

Za prekršaje iz člana 26 stava 1 i člana 27 Stava 1 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;

3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

VI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Započeti postupci

Član 29

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta koji su započeti prije stupanja na snagu ovog Zakona okončaću se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog Zakona, ako je to povoljnije za lice ili grupu lica sa invaliditetom, ili organizaciju osoba sa invaliditetom.

Prestanak važenja

Član 30

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list Crne Gore", br. 39/11 od 04. 08. 2011. godine).

Stupanje na snagu

Član 31

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

O B R A Z L O Ž E N J E

I USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje Nacrta Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sadržan je u članu 16 tačka 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje i članu 68, kojim je propisano da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Osnovni razlozi za donošenje novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nalaze se u potrebi usaglašavanja zakonskog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, kao i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, odnosno, direktivama o jednakosti, a posebno sa Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i sa Opcionim protokolom uz Konvenciju.

Ustav Crne Gore, garantuje jednaka prava i obaveze svim građanima/kama, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo i zabranjuje svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju, po bilo kom osnovu (član 8 stav 1 i član 17). Ustavom se, takođe, predviđa da se neće smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju (član 8, stav 2). Članom 68 Ustava Crne Gore propisano je da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

Garancije date Ustavom Crne Gore razrađene su nizom zakona kojima su uređeni radni odnosi, zapošljavanje, penzijsko i invalidsko osiguranje, pristupačnost javnim objektima, dobrima i uslugama, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita na radu, porodični odnosi i dr.

Istovremeno, ukazala se potreba usklađivanja određenih definicija i terminologije upotrijebljene u novom zakonskom rješenju, kao i uvođenje odredbi kojima se postiže jača odgovornost počinitelaca diskriminatorskih radnji pred pravosudnim organima. Posebno je naglašen koncept prekršajne zaštite na koji je, s obzirom na nedostatak sankcija, odnosno kaznenih odredbi u do sada važećem Zakonu, bilo dosta primjedbi od strane domaće, stručne javnosti, civilnog društva i međunarodnih organizacija.

Ukazala se potreba za uvođenjem novih, posebnih oblika diskriminacije, koji nisu sadržani u drugim zakonskim propisima a kojima se upućuje na one nedozvoljene akte koji se smatraju nedopustivim sa stanovišta moralnih standarda, a takođe, mogu predstavljati opasnost po društvenu zajednicu.

Crna Gora se donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom sa Opcionim protokolom obavezala da će osigurati i promovirati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sva lica sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invaliditeta. Konačno, naprijed navedeni razlozi imaju dodatno utemeljenje u zahtjevima i potrebi usaglašavanja nacionalnih propisa sa normama na koje ukazuju izvještaji i preporuke u postupku pristupanja Evropskoj uniji i obavezama preuzetim ratifikacijom Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

III USAGLAŠENOST SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Nacrt Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je usklađen sa Evropskim zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorima Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope kojima se zabranjuje svaki oblik diskriminacije, te posebno diskriminacija po osnovu invaliditeta.

Posebno treba istaći usklađenost sa:

Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionim protokolom uz Konvenciju;

Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine; Protokolom br. 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 2000. godine (kojom se proširuje djelovanje zabrane diskriminacije na bilo koje pravo određeno zakonom);

Evropskom socijalnom poveljom (revidovanom) iz 1996.godine, te, Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine.

IV OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Članom 1 Nacrta zakona uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, po osnovu invaliditeta, u skladu sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije i odredbama drugih zakona kojima se uređuje ova oblast, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom, ili, ne garantuju manji obim prava.

U **Članu 2** Nacrta zakona usklađene su definicije neposredne i posredne diskriminacije sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14). Navedeni su i novi oblici diskriminacije kao što je: pozivanje, pomaganje, podsticanje (podstrekavanje), davanje instrukcija, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica s invaliditetom budu izloženi diskriminaciji, te da pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

U **Članu 3** Nacrta zakona navedena su načela na kojima se zasniva ovaj zakon kao što su, pored poštovanja ljudskih prava i dostojanstva lica sa invaliditetom i podsticanja uključivanja lica sa invaliditetom u sve sfere društvenog života, uključivanja u sve procese u kojima se odlučuje o njihovim pravima i obavezama, jednakost sa drugim licima, i, prava na samostalnost i donošenje sopstvenih odluka.

Članom 4 Nacrta zakona definisani su izrazi upotrijebljeni u ovom Zakonu i to:

lice sa invaliditetom; objekti u javnoj upotrebi; javne površine; organ; javni prevoz; grupa lica sa invaliditetom.

Članom 5 Nacrta zakona uređuje se segregacija kao poseban oblik diskriminacije i definiše se u skladu sa odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14), koja je usaglašena sa standardima Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (Generalna preporuka broj 7).

Članom 6 Nacrta zakona definiše se "govor mržnje i omalovažavanja" (u skladu sa odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije)

Članom 7 Nacrta zakona uređuje se diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi, informacijama i komunikacijama, što podrazumijeva: neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi, stambenim i stambeno-poslovnim objektima, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje traženja, primanja i širenja informacija namijenjenih javnosti, pristupa informacijama na internetu i drugim medijima, u pristupačnoj formi; kao i nepreduzimanje i nesprovođenje mjera da se licima s invaliditetom omogući pristup ovim informacijama.

Član 8 Nacrta zakona, u potpunosti definiše šta se smatra diskriminacijom u javnom prevozu, istučući: onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja sredstava javnog prevoza, nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju ove pristupačnosti, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada na autobuskim i željezničkim stanicama, aerodromima i lukama, te ulaska u sva sredstva javnog prevoza. Takođe, nepreduzimanje i nesprovođenje

odgovarajućih mjera, odbijanje pružanja usluge prevoza ili pružanje ovih usluga po većoj cijeni ili pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima.

Članom 9 Nacrta zakona uređuje se diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga koja je, takođe, u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o Zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14), kao i sa Direktivom Savjeta EU o jednakosti (2004/113/EZ). Utvrđeno je da se diskriminacijom u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu sa invaliditetom po osnovu invaliditeta, smatra: odbijanje, otežavanje, ograničavanje ili onemogućavanje pružanja javnih dobara i usluga, nepoštovanje principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica. Takođe, odbijanje pružanja javnih usluga, pružanje usluge pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica, povećanje cijene usluge srazmjerno povećanim troškovima, neposredno proisteklim iz pružanja javne usluge licu sa invaliditetom, te namjerno kašnjenje i odlaganje pružanja dobara i usluga licima sa invaliditetom.

Članom 10 Nacrta zakona utvrđuje se što se smatra povredom jednakih prava i obaveza lica pred zakonom:

uskraćivanje prava i sloboda, odnosno nametanje obaveza opštim ili pojedinačnim pravnim aktom licu ili grupi lica sa invaliditetom, koje se u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne nameću drugom licu ili grupi lica;

nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju podrške licu ili grupi lica sa invaliditetom, koja mu/im može biti potrebna za ostvarivanje poslovne sposobnosti u skladu sa njegovom/njihovom voljom, interesovanjima, potencijalima i mogućnostima; neopravdanost cilja ili posljedice preduzetih mjera prema licu ili grupi lica sa invaliditetom i nepostojanje srazmjere između preduzetih mjera i cilja koji se ovim mjerama želi postići.

Članom 11 Nacrta zakona utvrđuje se diskriminacija u postupcima pred organima i navodi se sljedeće:

postavljanje posebnih uslova za ostvarivanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom, osim ako te uslove opravdavaju razlozi opšte, lične i imovinske bezbjednosti;

uskraćivanje ili ograničavanje prava u okviru diskrecionog ovlašćenja licu ili grupi lica sa invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica;

vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće u postupku i ostvarivanje prava lica ili grupe lica sa invaliditetom;

nepreduzimanje i nesprovođenje mjera u cilju bolje adaptacije postupka primjerenih uzrastu i invaliditetu radi efektivne uloge kao direktnih ili indirektnih učesnika, uključujući i kao svjedoka, u pravnim postupcima pred organima; kao i uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece s invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom djetetu ili grupi djece.

Ovaj član je usklađen sa članom 13 Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

Član 12 Nacrta zakona navodi što se sve smatra ograničavanjem lične pokretljivosti u pristupu kvalitetnih i savremenih pomagala kojima treba da se obezbijedi najveći mogući stepen lične pokretljivosti.

Član 13 Nacrta zakona koji se odnosi na diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti samostalnog života i života u zajednici, uveden je u Zakon na osnovu obaveza preuzetih ratifikacijom Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionim protokolom i navodi: ograničavanje izbora mjesta stanovanja, nepristupačnosti stambenih objekata, mogućnošću gubljenja realizacije prava i podrške za život u zajednici, u skladu sa posebnim propisima, prelaskom iz jednog mjesta stanovanja u drugo; te, nepružanje podrške za život u zajednici.

Članom 14 Nacrta zakona uređeno je ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja, u skladu sa Članom 21 Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom pod kojim se smatra: onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje izražavanja sopstvenog mišljenja, stava, ideje, i ubjeđenja lica ili grupe lica sa invaliditetom; nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju mogućnosti izražavanja sopstvenog mišljenja, stava, ideja i ubjeđenja u formi koju odabere lice ili grupa lica sa invaliditetom, uključujući i izjave za medije; uskraćivanje ili ograničavanje prava na saopštavanje mišljenja, stavova, ideja i ubjeđenja putem sredstava javnog obavještanja licu ili grupi lica sa invaliditetom u istoj ili sličnoj situaciji kada se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom licu ili grupi lica; pozivanje na odgovornost i/ili trpljenje bilo kakvih negativnih posljedica od strane lica ili grupe lica sa invaliditetom zbog iznijetog mišljenja, stava, ideje i ubjeđenja.

Član 15 Nacrta zakona uređuje diskriminaciju u oblasti privatnosti navodeći šta se smatra povredom i/ili miješanjem u privatnost i porodični život, te upotrebu ličnih podataka i podataka vezanih za invaliditet van namjene za koju su prikupljeni.

Članom 16 Nacrta zakona utvrđeno je da je zabranjena diskriminacija lica sa invaliditetom po osnovu invaliditeta u oblasti bračnih i porodičnih odnosa. Diskriminacijom lica sa invaliditetom po osnovu invalidnosti u oblasti bračnih i porodičnih odnosa, ne smatra se uskraćivanje ili ograničavanje prava, koje je u skladu sa zakonom.

Član 17 Nacrta zakona bavi se diskriminacijom u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja na svim nivoima obrazovanja i vaspitavanja, prilikom izbora obrazovnog programa i upisa, mogućnosti praćenja nastave, nepostojanja i nepružanja individualne podrške u vaspitno-obrazovnom procesu, uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja, te, isključivanje iz obrazovne ustanove u istoj ili sličnoj situaciji kada tome ne podliježu vršnjaci.

Članom 18 Nacrta zakona utvrđeno je šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja. Navodi se: neprimanje na posao lica s invaliditetom iako je, bolje ili jednako, ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta; nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima; propisivanje posebnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa.

Članom 19 Nacrta zakona utvrđuje se diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite kojom se smatra: odbijanje pružanja zdravstvene usluge i rehabilitacije, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene usluge i rehabilitacije, postavljanje posebnih uslova, uslovljavanje koje se ne traži od drugih lica, namjerno kašnjenje ili odlaganje u pružanju ovih usluga, uskraćivanje informacija o zdravstvenom stanju, te uskraćivanje drugih prava i obaveza proisteklih iz obavezne zdravstvene zaštite, po osnovu invaliditeta.

Članom 20 Nacrta zakona pod diskriminacijom lica sa invaliditeta u oblasti socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda smatra se: odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječije zaštite; postavljanje drugačijih i nepovoljnijih uslova; te, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica s invaliditetom u skladu sa posebnim propisima.

Ovaj član je formulisan u skladu sa Članom 27 Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

Članom 21 Nacrta zakona navodi se šta se sve smatra diskriminacijom u oblasti političkog i javnog života, odnosno, onemogućavanje, otežavanje, organičavanje ili uskraćivanje prava na aktivno uključivanje u javne i društvene tokove. Ovo podrazumijeva i stvaranje uslova za demokratsko pravo svakog građanina da bira samostalno i tajno i da se kandiduje ili imenuje na javnu funkciju, te, nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na stvaranju uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u obavljanju javnih funkcija, učlanivanje u nevladine organizacija, učešće u radu i izboru u organe upravljanja javnih ustanova i nevladinih organizacija.

Član 22 Nacrta zakona uređuje diskriminaciju u oblasti kulture.

Na osnovu Člana 30. stav 1, 2, 3 i 4 Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom, ovim članom je utvrđeno šta se smatra pod diskriminacijom u oblasti kulture, posebno ističući nepristupačnost kulturnih dobara, nepreduzimanje mjera da ista postanu dopstupna, te, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje bavljenja kulturnim i umjetničkim radom licu ili grupi lica sa invaliditetom.

Član 23 Nacrta zakona odnosi se na diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme. Ovim članom takođe je uvažena odredba iz Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom (Član 30. stav 5), na osnovu koje se smatra diskriminacijom onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme, nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na obezbjeđivanju dostupnosti sportskih, rekreativnih i aktivnosti u slobodno vrijeme licima sa invaliditetom i drugi nepovoljniji uslovi za bavljenje sportom, rekreacijom i aktivnostima u slobodno vrijeme.

Član 24 Nacrta zakona kojim se određuju lica koja mogu tražiti zaštitu od diskriminacije, uveden je sa ciljem da bi se i licima kojima je djelimično ili potpuno oduzeta poslovna sposobnost, kao i djeci sa invaliditetom, omogućio mehanizam zaštite od diskriminacije, tako što se omogućava da, u slučaju diskriminacije ovih lica, i organizacije osoba sa invaliditetom koje imaju pravni interes mogu podnijeti pritužbu Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Članom 25 Nacrta Zakona obezbjeđuje se sprovođenje mjera kako se diskriminacija po osnovu invaliditeta ne bi ponovila.

Članom 26 i 27 Nacrta zakona propisuju se sankcije za počinjenu diskriminaciju.

Ova zakonska rješenja obuhvataju niz diskriminatorских osnova kao vid prekršajne odgovornosti (dok će se za druge oblike diskriminacije po osnovu invaliditeta zaštita rješavati kroz krivično-pravni postupak), čime će se obim i stepen zaštite od diskriminatornog ponašanja podići na veći nivo.

Novčane kazne kreću se u rasponu od 1.500 do 20.000 eura i obuhvataju: diskriminaciju u oblasti pristupa površinama u javnoj upotrebi; u oblasti pristupa informacijama; ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja; diskriminaciju u oblasti zdravstvene zaštite; te, diskriminaciju u oblasti javnog prevoza; u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga; ograničavanje lične pokretljivosti; u oblasti privatnosti; u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja; u oblasti biračkog prava i učešća u političkom i javnom životu; u oblasti kulture i u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme.

Članom 28 Nacrta zakona propisane su zaštitne mjere za prekršaje iz člana 26, stav 1 i člana 27, stav 1 koje mogu biti: oduzimanje predmeta; zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i javno objavljivanje odluke.

U **Članu 29, 30 i 31** u Prelaznim i završnim odredbama utvrđuje se uslovi za zaštitu od diskriminacije kod ranije započetih postupaka prije stupanja na snagu ovog Zakona, te, prestanak važenja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", broj 39/11), kao i dan stupanja na snagu novog zakona.

V PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona potrebno je obezbijediti finansijska sredstva u Budžetu Crne Gore.